

50 anys ballant Pastorets a Ribes

Albert Guillaumes Marcer

Sergi Reina Roigé

Ballada conjunta de final de festa per Sant Pere del 2018. Autor: Roger Serra

Introducció

Durant els últims anys, Ribes ha viscut molts aniversaris i moltes celebracions de diferents balls populars. Enguany és el torn del Ball de Pastorets, que celebra el 50è aniversari de naixement. Com a acte del 50è aniversari, el dia 30 de juny se celebrarà una trobada de Pastorets amb colles convidades d'arreu del territori.

El Ball de Pastorets, nascut el 1969, és un ball que ha sortit amb interrupcions gairebé des dels seus inicis, però avui en dia està molt viu al nostre poble. Aprofitant l'efemèride, hem volgut explicar les característiques del Ball i explicar resumidament les colles que han anat ballant.

Ja d'entrada, ens disculpem per si ens hem deixat cap colla o cap ballador. Volem agrair a tota la gent que ha fet l'esforç de fer memòria i de reconèixer gent a les fotos. S'ha estat treballant amb molt entusiasme per oferir aquest document que per a tots els que ballem o hem ballat el Ball de Pastorets és molt valuós.

Esperem que el gaudiu!

Trets bàsics del Ball de Pastorets

Ballant a la sortida d'ofici de Sant Pere del 2013. Autora: Clàudia Franco.

El Ball de Pastorets és un ball parlat amb coreografia, propi del model festiu de la Catalunya Nova. Els versos parlen sobre la vida dels pastors en grup a la muntanya, dels quals en destaquen dos: el majoral i el rabadà. El majoral és el cap dels pastors i el rabadà és el pastor més petit i inexpert. En el cas de Ribes, els pastors de la colla carreguen contra el rabadà, ja que aquest no fa les feines que ha de fer o les fa amb poca traça. Al final, el majoral acaba perdonant el rabadà, que recita un vers desitjant bona festa major des de dalt dels garrots.

Els personatges dels versos del Ball de Pastorets genèrics són masculins, ja que fins a la Transició, la presència de dones als balls populars no estava permesa, però hi ha l'excepció d'algunes localitats on apareix la figura d'una pastora, recuperada a Tarragona o Igualada.

Els versos que reciten els pastors a Ribes, Sitges, Vilanova o Cubelles són versos tradicionals, però en alguns pobles com Reus, Tarragona o l'Arboç, després de la recuperació del ball, els versos que es reciten són satírics; són diàlegs que critiquen aspectes de la societat, com la política o altres activitats que es realitzen al municipi. Els de Ribes són per a 9 balladors i van ser fets per Jaume Gómez. L'any 2018, Anton Ferret en va fer 6 de nous per cobrir els 14 balladors del Ball de Pastorets infantil.

En la part coreogràfica, el tret principal és que els balladors piquen amb un pal llarg per sota la cama. Exceptuant el cas de Reus i parcialment Ribes, en totes les poblacions els balls són derivats dels de Sitges, única població on va sobreviure el ball.

Història del Ball a Catalunya

La referència més antiga que es té del Ball de Pastorets té origen a la capital del Tarragonès, en concret el 1633. La segona, té lloc 92 anys més tard, al 1725. Aquesta és del Ball de Pastorets de Reus. Durant el segle XIX, el Ball de Pastorets es va estenent per Catalunya, concretament al Camp de Tarragona i també als voltants del Penedès.

A inicis del segle XX, el Ball comença a ser menys popular i va perdent participació. El Ball acaba desapareixent a tot arreu, excepte a Sitges, on als anys 50 era l'única població on era present.

Deu anys més tard, a finals dels anys 60, concretament el 1969, el Ball de Pastorets, és introduït a Sant Pere de Ribes. Anys més tard, el Ball torna a aparèixer a les poblacions veïnes de Vilanova i la Geltrú i Vilafranca del Penedès, prenent com a model les característiques del Ball de Pastorets sitgetà. A partir dels anys 90 s'estén per la resta de les poblacions del Penedès i camp de Tarragona que hi ha avui dia.

Presència territorial del ball

- Població amb el ball actiu
- Població amb el ball desaparegut

Presència territorial del Ball de Pastorets. Autors: creació pròpia.

El Ball a Ribes: coreografies i música

La versió ribetana del Ball està pensada per a una colla de nou persones. Es ballen en quadres, com el Ball de Bastons, de manera que hi sol haver una persona descansant. L'any 1969, quan es va introduir el Ball a Sant Pere de Ribes, es van crear quatre figures similars a les del Ball de Cercolets:

- **El ball:** picar al terra saltar al ritme de la música i després amb el ballador de davant.
- **La passada:** cada fila fa un tomb per fora o per dins.
- **El pont:** els pastors es donen els pals els uns als altres i van passant per sota del pont que formen, sense deixar anar els pals.
- **La bota:** estructura sobre la qual el rabadà diu el vers.

La figura en què el rabadà recita el vers des de l'estructura formada pels pals es coneix com a bota. A la foto, l'exhibició de Sant Pere del 2002. Autor: Enric Bartra.

Aquestes quatre evolucions es podien ballar seguides o per separat, segons convingués. El ball era molt simple i es feia amb la música del Ball de Pastorets de Sitges, que és la que avui es pot escoltar a totes les poblacions, tret de Reus.

A la recuperació del Ball el 1993, els balls van ser els originals del 1969. Durant els anys següents, la part del Ball va evolucionar: anteriorment només consistia a picar amb la parella, i es va canviar per picar també amb els altres dos balladors de cada quadre.

A principis del 2000, es va introduir el ball de la Barrejada de Sitges, tant en versió lenta com en versió ràpida, possiblement per evitar la monotonia de fer sempre el mateix ball. A partir del 2010, la colla actual comença a crear balls nous: la línia, la rodona (ambdues variants de la barrejada), la creu i els bastons. Pel que fa al ball original, actualment se l'anomena "Ball de Pastorets (de Ribes)" i es pot continuar ballant per trossos o tot sencer.

Als inicis del Ball, l'acompanyament musical es feia amb una gralla tocada per en Pau Cloquell 'Feliço', que a vegades anava acompanyat per una caixa. Des de 1993 l'acompanyen una mitja cobla: sac de gemecs, flabiol i tamborí. Els músics actuals són en Roger Serra i en Cèsar Jiménez, que toquen tant a la colla adulta com per a la infantil.

El vestuari

El vestuari del Ball està format per un mocador al cap al gust de cada ballador, camisa blanca, armilla blava amb l'escut de Sant Pere de Ribes cosit al pit, faixa, pantalons blancs amb vetes vermelles i blaves a cada costat, camalls vermells, espartenyas de vetes, sarró de pell d'ovella i un pal llarg pintat -o no- al gust de cada colla.

Comparat amb les altres poblacions, el vestuari és molt més senzill. Comparant amb altres poblacions, els pastorets de Ribes no porten ni carbasseta ni barret. L'armilla és completament llisa, sense cap complement, tret de l'escut.

Inicialment a Ribes tampoc es portava sarró i va ser incorporat el 2002. Les espartenyas eren de vetes, però podien ser de paleta (blanques), de pagès (negres) o vermelles, segons on cada ballador les aconseguís trobar. Als anys 80 es va substituir la samarra blava per una d'estampada. A la recuperació del Ball l'any 1993 es va incorporar la samarra de pell d'ovella, que s'anava alternant amb la blava segons si era Sant Pau (ovella) o Sant Pere (blava). La colla adulta va suprimir les armilles d'ovella el 2012, però la infantil encara va alternant-les.

L'any 2016, la colla adulta va decidir que el majoral i el rabadà portarien part del vestuari diferent. Així doncs, l'armilla del rabadà va passar a ser d'un blau un pèl més clar, ribetejada amb vetes vermelles i blanques. El vestuari del majoral va passar a ser amb camalls, espartenyas i faixa negres i amb armilla negra i marró.

*A l'esquerra, el vestit del rabadà. Al centre, un pastoret normal. A la dreta, el majoral.
Autora: Clàudia Soler.*

Els inicis del Ball

El Ball va ser introduït a Ribes per Josep Maria Ramos, de la Comissió de Festes. Anteriorment, Ramos havia introduït el Ball de Cercolets (1964) i una colla de Bastons infantils (1967). Ramos va formar una colla amb nois d'uns 10 anys. A més dels balladors de la foto, van ballar en Joan Rossell, Adolfo Ramos i Jaume Trenzano. La colla es va anar renovant fins que va plegar per Sant Pau del 1972.

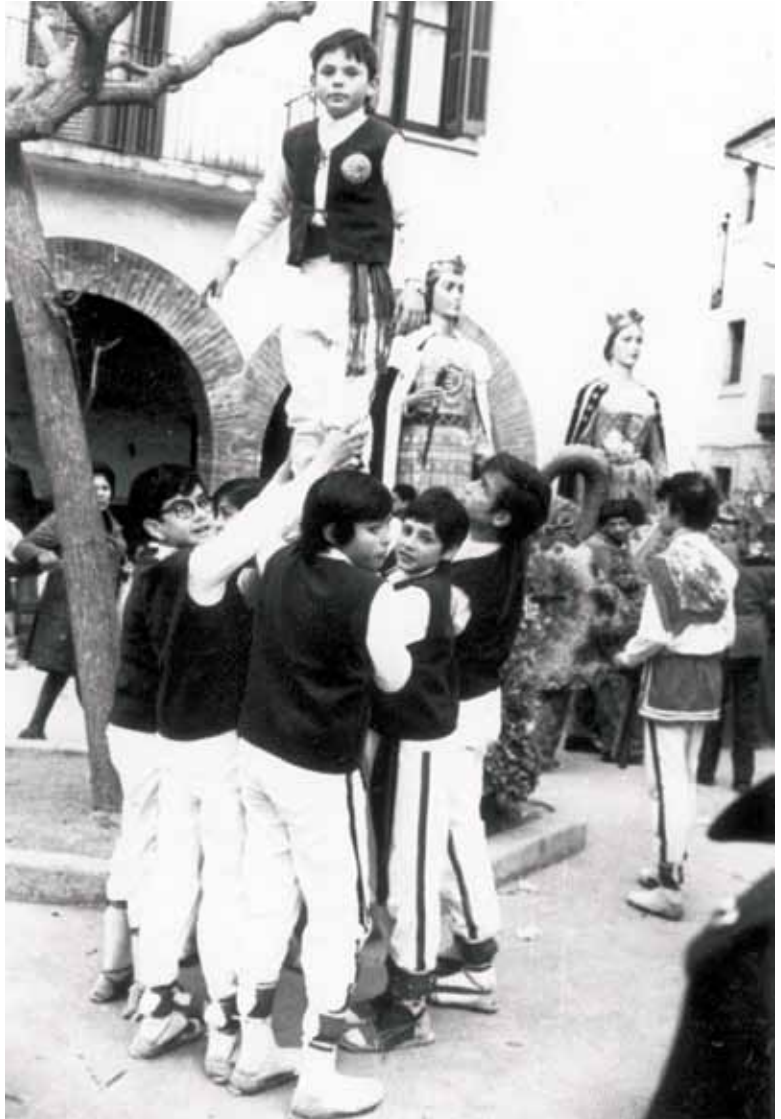

*Primera colla de Ribes. D'esquerra a dreta: Josep Juliachs 'Xurri', 'Peralta', Pau Cloquell 'Feliço' (graller), Benito Vázquez, Joan Mercader 'Jani' (rabadà), 'Lal', Toni Martínez, Pere Jacas, Pedro Sánchez i 'Ransans'.
Autor: Jaume Gómez.*

Els anys setanta i vuitanta

Per Sant Pere del 1972, una segona colla els va substituir en bloc. Estava formada per en Pere Juliachs (Majoral), Jordi Font (Rabadà), Joan Giralte 'Nito', Julià Raventós, Joaquim Cloquell 'Feliço fill', Ramon Miret, Antonio Murcia, Josep Marcer i Ramon Butí.

Durant els anys que la colla va estar activa van fer sortides a Olivella, Puigmoltó, Mollet del Vallès, als Monjos –amb tota la resta de balls de Ribes– i també van fer la Festa Major de Vilafranca completa l'any 1973 o el 1974, sortint a totes les cercaviles, processons exhibicions i entrades del sant, ja que en aquella època a Vilafranca el Ball continuava perdut.

La segona colla fent una bota a la plaça de la Vila, amb Jordi Font de rabadà. Autor: Jaume Gómez.

Aquesta colla, com la primera, feia el llevant de taula. La colla va plegar el 1974 i molts dels membres van saltar a altres balls.

La tercera colla va començar cap a l'any 1974. Estava formada per nois nascuts el 1962 i el 1963: en Josep Maria Trenzano (rabadà), Ferran Bonet (majoral), Joan Puig, Miquel Basagaña, Albert Baldú, Antonio Murcia, Lluís Briansó, David Duran i Josep Anton Raventós. Es dona el cas que en Miquel Basagaña era pastor de veritat, igual que la seva família. De fet, el sarró que portava era el del seu pare.

A diferència de la colla anterior, no van fer cap sortida fora de Ribes. La colla va desaparèixer als volts del 1976 i la majoria de balladors van saltar a un altre ball.

Després d'aquesta colla, cap al 1976 o 1977, en va entrar una altra formada per en Jordi Marcer 'Nan' (majoral), Josep Martí 'Fesol' (rabadà), Manel Puig, Ramon Nicolás 'de la Nieves', Sisco Vidal, Pepe Nieto, Cristòfol Rovira i Lluís Albà. Aquesta colla també estava assajada per en Josep Maria Ramos. Van ballar 2 o 3 anys fins que la majoria van saltar a diables.

Sant Pau 1982. A dalt: Ramón Carcelén, Felip, Genís Haro, Enrique Contreras. A sota: Sofía García, Ana Ros, Pili Ruzafa, M. Alejandra Toribio, Laura Fonoll, Rocío Pérez. Autor desconegut.

Les colles que les van precedir van ser d'edats més petites. Fins a l'arribada del primer ajuntament democràtic, tant el Ball de Bastons com els pastorets estaven reservats a nois, mentre que els balls de Panderetes i de Cercolets estaven reservats a noies. Amb l'entrada d'UM9 al govern i el conseqüent canvi a la Comissió de Festes, tots els balls van passar a acceptar noies i es va produir un augment de colles de tots els balls. Una de les primeres colles mixtes de pastorets, va ser formada per nens i nenes nascuts el 1973 i 1974. Aquesta colla no va utilitzar la samarra blava i duïen una samarra estampada. Al mateix temps hi havia una altra colla que utilitzava una samarra verda. No obstant, tot i coexistir dues colles alhora, l'any 1983 el Ball va desaparèixer a Ribes per un període de 10 anys.

La recuperació

El Ball va ser recuperat per Festa Major de Sant Pere de 1993. L'Assumpta Coll i la Sílvia Darnís, que en aquell moment eren monitores del menjador als Costerets, volien formar alguna colla per sortir a la Festa Major. Van escollir el Ball de Pastorets, ja que el Ball estava desaparegut. La colla es va formar després de fer córrer la veu entre els alumnes.

La roba es va haver de fer de nou i va ser en aquest moment quan es va introduir la samarra blanca. Els assajava l'Assumpta Coll al pati del Pi, que se'n recordava dels balls perquè els veia mentre les panderetes esperaven per assajar als anys setanta. Aquesta colla va estar activa fins a la Festa Major de 1998.

Sant Pere 1995. Alguns dels membres d'aquesta colla van ser Jordi Inglada, Josep Pascual 'Pepe', Judith Marín, Miquel Martínez, Roc Orpí i 'Diosa'. Autor: Joan Inglada

Després de quatre anys sense Ball, per Sant Pau del 2002, una part de la colla de panderos grans van fer el salt al Ball de Pastorets, formant una colla nova íntegrament formada per noies. Una noia de Vilafranca els va ensenyar el Ball. Van fer sortides a una trobada de pastorets a Sitges i a les Festes de la Mercè a Barcelona, on van ballar sobre un escenari a la plaça Sant Jaume. A l'inici sortien amb els pals sense pintar, però més tard els van decorar amb ratlles espirals de color blau. La colla va desaparèixer l'any 2004.

Colla estrenada per Sant Pau del 2002. A dalt: Saskia Luna Miró, Mònica Caballero, Laia Bartra, Elba Vallès (majoral), Mila Inglada. A sota: Sònia Almirall, Laia Vidal, Gina Garriga (rabadà) i Maria Guillaumes. Autor: Enric Bartra

La colla actual

*Sant Pere 2004. Exhibició conjunta de la colla actual (en primer pla) amb l'adulta (al fons).
Autora: Imma Marcer*

La colla actual van iniciar-se com a colla infantil a la Festa Major de Sant Pere del 2003. Els membres originals eren nascuts el 1993 i alumnes dels Costerets: Lídia Ferré (majoral), Ana Acosta (rabadà), Rebeca Sánchez, Cristina López, Ariadna Blanes, Jessica Rodríguez, Desiré Romera, Sergi Reina i Albert Guillaumes. La Mila Inglada i la Sònia Almirall, que en aquell moment eren membres de la colla adulta, van ensenyar els balls al pati de can Salvador Miret. Cap al 2007 –quan els membres van estaven cursant l'ESO– la colla va passar per un moment delicat, ja que moltes de les balladores van deixar la colla i va ser difícil trobar relleu.

Al cap d'un parell d'anys, la colla va tornar a augmentar de membres gràcies a l'entrada de gent nascuda entre el 1994 i el 1997: Òscar Huerta (rabadà), Anna Roig, Maria Mata, Pau Giralt, Mònica Cabezas, Ariadna Moya, Xènia Rodríguez, Júlia López, Clàudia Raventós, Júlia Carbonell, Arnau Gea, Isaac Pérez, Luna Frattini (rabadà), Anna Giralt, Marta Guillaumes, Yolanda Pérez, Aitor Valencia i Michael Justino.

Paral·lelament, per Sant Pau del 2009 es va formar una colla infantil de pastorets amb nenes de la generació del 2001 i 2002. Assajava la Rebeca Sánchez, que feia poc que havia deixat la colla adulta. La colla va haver de plegar un cop la majoria de balladores van cursar l'ESO, l'any 2014, ja que la colla adulta no plegava, de manera que no hi podia haver traspàs a la colla nova. No obstant, moltes de les membres de la colla van entrar tres o quatre anys més tard a la colla actual.

A diferència d'algunes de les colles anteriors, la colla actual s'ha anat renovant, de manera que cap dels membres que avui en formen part són els membres originals. En aquests setze anys de colla hi han passat 42 persones diferents. Actualment la colla està formada per: Josep Vilaplana (majoral), Laia Rossell (rabadà), Ariadna Moya, Ariadna Miret, Txell Martínez, Txell Roig, Núria Carnicer, Laia Vives, Laia Rosquellas, Clàudia Rosquellas, Noè Villanueva, Adrià Esteve, Laura Mestres, Ainhoa López, Paula Izquierdo, Rita Dávila i Laura Morató.

Al llarg d'aquests anys la colla ha participat en sortides i trobades a Barcelona, Premià de Mar, Vilafranca, Sitges, els Monjos i l'Arboç.

*Colla infantil activa entre 2010 i 2015. D'esquerra a dreta: Txell Roig, Magda Grobien, Txell Martínez, Laura Mestres, Núria Carnicer, Carla Rello, Gemma Fuster, Marina Toribio i Júlia Lucas.
Autora: Fina Fuster.*

Sant Pau 2019. Colla actual fent la bota a l'exhibició. Autora: Aurora Roig

Present i futur

La colla infantil actual va néixer per Sant Pau del 2016, després d'un any sense haver-hi colla infantil. Als inicis estava formada per nens i nenes nascuts el 2007 i 2008, però s'han anat renovant els balladors i actualment la balladora més petita és del 2011. La colla inicial eren l'Àneu Coll (majoral), Guido Valeriano (rabadà inicial), Aran Coll (rabadà actual), Biel Pascual, Grau Pascual, Jan Bernadó, Jan Ferret, Oriol Guillaumes, Martí Pica, Gerard Vives, Biel Moreno, Thaïs Redondo, Laia Coll i Blai Bartra. La Txell Martínez i la Núria Carnicer, de l'antiga colla infantil, van ensenyar els balls. Actualment ho fa l'Albert Guillaumes.

Recentment s'han incorporat a la colla Foix Coll, Vinyet Bernadó, Paula Cantalejo, Irene González, Aafke Roch i Aretha Laguna.

Sembla que el futur del Ball a Ribes està assegurat, com a mínim amb el model actual dels balls infantils. I que per molts anys més n'hi pugui haver!

L'actual colla infantil, per Sant Pau del 2019. Foto: Jordi Roch.

Bibliografia:

- Ball de pastorets de Tarragona. Esbart Dansaire de Tarragona.
<http://usuaris.tinet.cat/bpastor/>
- Ball de Pastorets. Sitges Festa Major
www.sitgesfestamajor.cat/sobre-la-festa/el-seguici-popular/ball-de-pastorets/
- Cercolets, pastorets i altres... (Quadern núm. 3). Diversos autors.
Escola de Grallers de Sitges, 1982

Notes:

l'autora de la foto de portada és la Clàudia Sauret. A la foto de la contraportada hi apareix en Pere Jacas fent de rabadà per Sant Pau del 1970. L'autor és desconegut.

Agraïments:

Enric Bartra, Laia Bartra, Albert Bonet, Ferran Bonet, Bet Butí, Mònica Caballero, Núria Carnicer, Assumpta Coll, Pere Coll, Sílvia Darnís, Clàudia Franco, Anton Ferret, Josep Ferret, Laura Fonoll, Manel Font, Jordi Font, Gemma Gallofré, Gina Garriga, Joan Inglada, Jordi Inglada, Pere Jacas, Josep Juliachs, Imma Marcer, Maria Marcer, Irene Márquez, Txell Martínez, Jordi Mestre, Josep Pascual, Julià Raventós, Clàudia Raventós, Jordi Roch, Albert Roig, Anna Roig, Aurora Roig, Txell Roig, Joan Rossell, Roger Serra, Clàudia Soler i Alejandra Toribio.

Podeu trobar una extensió de la separata amb més fotos a:
ribes.org/pastorets o escanejant el codi QR.

Ajuntament
Sant Pere de Ribes